

Rhif: WG29612

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Llywodraeth Cymru
Dogfen Ymgynghori

Llwybr Tai Cenedlaethol ar gyfer Cyn- aelodau'r Lluoedd Arfog

Dyddiad cyhoeddi: 15 Medi 2016
Camau sy'n ofynnol: Ymatebion erbyn 13 Hydref 2016

Mae'r ddogfen yma hefyd ar gael yn Gymraeg.
This document is also available in Welsh.

Trosolwg	Diben yr ymgynghoriad hwn yw gofyn am eich barn ynglŷn â'r fersiwn ddrafft o'r <i>Llwybr Tai Cenedlaethol</i> ar gyfer Cyn-aelodau'r Lluoedd Arfog
Sut i ymateb	Gallwch ymateb trwy gwblhau'r holiadur yng nghefn y ddogfen hon a'i anfon i VeteransPathwayConsultation2016@wales.gsi.gov.uk Neu Y Tîm Polisi Digartrefedd Polisi Tai Llywodraeth Cymru Parc Busnes Rhydycar Merthyr Tudful CF48 1UZ
Rhagor o wybodaeth a dogfennau cysylltiedig	Gallwch ofyn am fersiynau o'r ddogfen hon mewn print bras, Braille, ac mewn ieithoedd eraill.
Manylion cysylltu	I gael rhagor o wybodaeth: Y Tîm Polisi Digartrefedd Polisi Tai Llywodraeth Cymru Parc Busnes Rhydycar Merthyr Tudful CF48 1UZ E-bost: VeteransPathwayConsultation2016@wales.gsi.gov.uk
Diogelu Data	Sut y byddwn yn defnyddio'r farn a'r wybodaeth a roddwch inni Bydd unrhyw ymateb a anfonwch atom yn cael ei weld yn llawn gan staff Llywodraeth Cymru sy'n gweithio ar y materion y mae'r ymgynghoriad hwn yn ymdrin â nhw. Mae'n bosibl y bydd aelodau eraill o staff Llywodraeth Cymru yn gweld yr ymateb hefyd, er mwyn eu helpu i gynllunio ymgynghoriadau ar gyfer y dyfodol. Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyhoeddi crynodeb o'r ymatebion i'r ddogfen hon. Mae'n bosibl hefyd y byddwn yn cyhoeddi'r ymatebion yn llawn. Fel

arfer, bydd enw a chyfeiriad (neu ran o gyfeiriad) yr unigolyn neu sefydliad a anfonodd yr ymateb yn cael eu cyhoeddi gyda'r ymateb. Mae hynny'n helpu i ddangos bod yr ymgynghoriad wedi'i gynnal yn briodol. Os nad ydych yn dymuno i'ch enw a'ch cyfeiriad gael eu cyhoeddi, rhowch wybod inni yn ysgrifenedig wrth anfon eich ymateb. Byddwn wedyn yn cuddio'ch manylion.

Mae'n bosibl y bydd yr enwau a'r cyfeiriadau y byddwn wedi'u cuddio yn cael eu cyhoeddi'n ddiweddarach, er nad yw hynny'n debygol o ddigwydd yn aml iawn. Mae Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 a Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol 2004 yn caniatáu i'r cyhoedd gael gweld gwybodaeth a gedwir gan lawer o gyrrff cyhoeddus, gan gynnwys Llywodraeth Cymru. Mae hynny'n cynnwys gwybodaeth sydd heb ei chyhoeddi. Fodd bynnag, mae'r gyfraith hefyd yn caniatáu inni gadw gwybodaeth yn ôl dan rai amgylchiadau. Os bydd unrhyw un yn gofyn am gael gweld gwybodaeth a gadwyd yn ôl gennym, bydd rhaid inni benderfynu a ydym am ei rhyddhau ai peidio. Os bydd rhywun wedi gofyn inni beidio â chyhoeddi ei enw a'i gyfeiriad, bydd hynny'n ffaith bwysig inni ei chadw mewn cof. Fodd bynnag, fe allai fod rheswm pwysig dros orfod datgelu enw a chyfeiriad unigolyn, er ei fod wedi gofyn inni beidio â'u cyhoeddi. Byddem yn cysylltu â'r unigolyn ac yn gofyn am ei farn cyn gwneud unrhyw benderfyniad terfynol i ddatgelu'r wybodaeth.

CYNNWYS

Crynodeb	Tudalen 5
Llwybr Tai Cenedlaethol ar gyfer Cyn-aelodau'r Lluoedd Arfog	Tudalen 6
Ffurflen Ymateb	Tudalen 28

Crynodeb

Diben yr ymgynghoriad hwn yw gofyn am eich barn ynglŷn â'r fersiwn ddrafft o'r *Llwybr Tai Cenedlaethol ar gyfer Cyn-aelodau'r Lluoedd Arfog* a gynhyrchwyd gan Lywodraeth Cymru mewn partneriaeth gyda rhanddeiliaid o'r sector tai a sector y Lluoedd Arfog.

Mae'r Llwybr wedi cael ei ddatblygu er mwyn rhoi cyngor pellach i aelodau o'r Lluoedd Arfog cyn eu rhyddhau i'w helpu i osgoi sefyllfaoedd lle gallent ddod yn ddigartref .

Mae'r Llwybr hefyd yn ceisio cefnogi'r cyn-aelodau hynny o'r Lluoedd Arfog sydd wedi eu cael eu hunain yn ddigartref, weithiau flynyddoedd lawer ar ôl cael eu rhyddhau .

Ymatebion i'r ymgynghoriad

Croesewir eich barn a darperir ffurflen ymateb yng nghefn y ddogfen hon. Mae'r cwestiynau'n gofyn am eich barn ynglŷn â'r Llwybr.

Llwybr Tai Cenedlaethol ar gyfer Cyn-aelodau'r Lluoedd Arfog

Medi 2016

Cynulleidfa	Sefydliadau'r trydydd sector a sefydliadau partner sy'n cefnogi cyn-aelodau o'r Lluoedd Arfog, awdurdodau lleol; Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig; darparwyr gwasanaethau tai eraill; Pwyllgorau Cydweithredol Rhanbarthol Cefnogi Pobl; Byrddau Iechyd Lleol ac asiantaethau darparu eraill.
Trosolwg	Mae'r ddogfen hon yn nodi'r llwybr i ddiwallu anghenion tai cyn-aelodau o'r Lluoedd arfog a fydd yn ailsefydlu yng Nghymru.
Camau i'w cymryd	Bod ymarferwyr a rhanddeiliaid yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau dan Gyfamod y Lluoedd Arfog a Deddf Tai (Cymru) 2014, yn enwedig Rhan 2 sy'n mynd i'r afael â'r dyletswyddau ar awdurdodau lleol i ddarparu gwasanaethau digartrefedd ataliol, a hefyd fframweithiau perthnasol eraill ac arfer da.
Rhagor o wybodaeth	DN – further information will appear here
Copïau ychwanegol	Mae'r ddogfen hon ar gael o wefan Llywodraeth Cymru ac mae ar gael yn ddwyieithog.
Dogfennau cysylltiedig	• Deddf Tai (Cymru) 2014 (Rhan 2) • Deddf Tai 1996 (Rhan 7) • Cod Canllawiau i Awdurdodau Lleol ar Ddyrannu Llety a Digartrefedd (Ebrill 2015) • Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 • Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010 • Pecyn Cymorth Llywodraeth Cymru ar gyfer Cymuned y Lluoedd Arfog yng Nghymru

RHAGAIR GAN Y GWEINIDOG

[space for photograph]

DN – further information will appear here

[signature]

LLWYBR TAI CENEDLAETHOL AR GYFER CYN-AELODAU'R LLUOEDD ARFOG

Gan gydnabod eu gwasanaeth dros eu gwlad, mae Llywodraeth Cymru yn credu y dylai pob cyn-aelod o'r Lluoedd Arfog gael ei helpu, os oes angen, i ddod o hyd i lety addas, boed yn syth ar ôl ei ryddhau neu'n ddiweddarach yn ei oes. Ni ddylid gadael i unrhyw un ddod yn ddigartref.

Mae amcangyfrifon o nifer yr aelodau o Gymuned y Lluoedd Arfog sy'n byw yng Nghymru'n amrywio a gallai fod mor uchel â 385,000. Mae'r ddogfen hon yn nodi'r cymorth sydd ar gael yng Nghymru i sicrhau bod pawb ac arnynt angen llety neu wasanaeth i gadw neu ddod o hyd i lety yn gallu cael gafael arno.

I gefnogi Cyfamod Lluoedd Arfog Llywodraeth y DU, mae Llywodraeth Cymru wedi datblygu pecyn cymorth ar gyfer y Lluoedd Arfog, eu teuluoedd a chyn-filwyr yng Nghymru. Mae'r pecyn yn cynnwys cymorth i bobl mewn meysydd megis gofal iechyd, addysg a thai, gan gynnwys statws blaenoriaeth yn y cynllun Cymorth Prynu, Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl ar gyfer cyn-aelodau o'r Lluoedd Arfog sy'n anabl, Grantiau Addasiadau Ffisegol a statws angen blaenoriaethol dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014.

Cadarnhawyd ymrwymiad Llywodraeth Cymru i hyn yn "The Nation's Commitment: Cross-Government Support to our Armed Forces, their Families and Veterans" a ddiweddarwyd gan Gyfamod y Lluoedd Arfog ac ymateb Llywodraeth Cymru i'r Cyfamod fel y nodir yn ein "Pecyn Cymorth ar gyfer Cymuned y Lluoedd Arfog yng Nghymru".

<https://www.gov.uk/government/publications/the-nations-commitment-cross-government-support-for-our-armed-forces-their-families-and-veterans>

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/238719/7424.pdf

<https://www.gov.uk/government/collections/armed-forces-covenant-supporting-information>

<http://gov.wales/docs/ds/jlg/policy/130625afpackagesec1cy.pdf>

<http://gov.wales/docs/ds/jlg/policy/130625afpackagesec2cy.pdf>

CYMORTH GYDA LLETY CYN DIWEDD GWASANAETH MILWROL

HARDFACTS/Swyddog Ailsefydlu'r Uned

Mae'n cefnogi'r broses o bontio yn ôl i fywyd allan o'r Lluoedd Arfog trwy gydol eich gyrfa filwrol.

Cyd-swyddfa Cyngori ar Dai'r Lluoedd Arfog yn y Weinyddiaeth Amddiffyn

Mae'n rhoi cyngor i'r rhai sy'n gadael y Lluoedd Arfog a Chyn-aelodau o'r Lluoedd Arfog sy'n dal i fyw mewn Llety i Deuluoedd y Lluoedd Arfog ynghylch dewisiadau o ran tai ac os yw'n bosibl yn eu lleoli mewn tai cymdeithasol.

Veterans UK

Mae llinell gymorth Veterans UK y Weinyddiaeth Amddiffyn yn rhoi cymorth mewn perthynas â llawer o faterion gan gynnwys budd-daliadau, tai a gwasanaethau lles.

Ymgeisio am Le ar Gofrestr Dai

Mae proses pob Awdurdod yn wahanol, naill ai ar-lein, mewn cyfweiliad neu gymysgedd o'r ddau. Ar ôl gwneud cais byddwch yn cael eich rhoi mewn band. Mae gan bob cyngor bolisiau gwahanol ac mae bandiau ar gyfer cyn-aelodau o'r Lluoedd Arfog yn amrywio.

Yn gyffredinol, bydd cyn-filwyr ac aelodau o'r lluoedd wrth gefn yn cael blaenoriaeth bellach wrth geisio tai os ydynt yn dioddef anaf neu anabledd sydd i'w briodoli i'w gwasanaeth.

Nid oes angen i gyn-filwyr ddangos cysylltiad â'r awdurdod lleol y maent yn dymuno byw yn ei ardal mwyach, ar yr amod y qwneir eu cais am dŷ o fewn cyfnod rhesymol i adael y Lluoedd Arfog.

Gall yr holl gyn-filwyr wneud cais am dai cymdeithasol gydag unrhyw awdurdod lleol. Gallant gael ffafriaeth vchwanegol am eu bod wedi gwasanaethu yn y Lluoedd Arfog.

Cymorth i Brynu

Mae dau ddewis ar gael:

Mae Llywodraeth Cymru yn gweithredu 'Cymorth i Brynu', cynllun i roi cymorth ariannol i helpu cyn-aelodau o'r Lluoedd Arfog i brynu eu heiddo eu hunain.

Mae'r Weinyddiaeth Amddiffyn yn gweithredu cynllun Cymorth i Brynu ar gyfer y Lluoedd Arfog hefyd, sy'n galluogi aelodau o'r Lluoedd Arfog i gael benthyg hyd at 50% o'u cyflog, yn ddi-log, i brynu eu cartref cyntaf.

Y Rhaglen Cefnogi Pobl

Mae'n cynorthwyo unigolion i fyw bywydau annibynnol ac atal digartrefedd. Caiff Gwasanaethau Cefnogi Pobl eu rhedeg trwy awdurdodau lleol ac maent yn aml yn cydweithio'n agos gyda'r timau sy'n gweithredu'r Gofrestr Dai.

Dylai pobl ac arnynt angen cymorth i gynnal tenantiaeth ymgeisio am gymorth a byddant yn cael eu hasesu o ran eu cymhwysra ac os ydych yn llwyddiannus byddant yn eich atgyfeirio at ddarparwr cymorth gan ddibynnu ar eich anghenion penodol.

Grant Cyfleusterau i'r Anabl

Mae'n helpu i addasu eiddo ar gyfer y rhai sydd wedi cael eu hanafu neu eu hanablu yn ystod eu gwasanaeth.

Galluogi - Cymorth

Mae'n rhoi cymorth i unigolion ddod o hyd i'r ffordd fwyaf addas o addasu eiddo i barhau i fyw'n annibynnol

Dewisiadau Tai Awdurdodau Lleol – Angen Blaenoriaethol

O ganlyniad i Ddeddf Tai (Cymru) 2014, mae dyletswyddau ar yr awdurdod lleol i atal neu leddfu digartrefedd rhywun ni waeth beth fo'r nodweddion unigol a pha un a yw'r unigolyn yn 'angen blaenoriaethol' ai peidio.

Byddai hyn yn digwydd trwy'r broses 'camau rhesymol' yn ôl adran 66 a 73 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014

A thbyio bod y cyn-aelod o'r Lluoedd Arfog wedi ymgysylltu â'r awdurdod lleol yn y cyfnod cyn cael ei ryddhau, os yw'n dal heb gael llety, bydd llety'n cael ei sicrhau gan yr awdurdod lleol o ganlyniad i adran 70 a 75 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014.

CYMORTH CYN RHYDDHAU

Mae Llywodraeth Cymru yn deall y gall fod yn amser cynhyrfus wrth i'r dyddiad y byddwch yn cael eich rhyddhau nesáu, yn enwedig os ydych wedi bod yn aelod o'r Lluoedd Arfog am beth amser ac wedi arfer â'r strwythur y mae'n ei roi ichi.

Ceir gwasanaethau cynghori a all eich helpu i ddod o hyd i lety .

RWY'N GADAEL Y LLUOEDD ARFOG. BETH DDYLWN I EI WNEUD?

Fel rhan o gwblhau'r broses bontio yn ôl i fywyd allan o'r Lluoedd Arfog, dylech ymgysylltu â Swyddog Ailsefydlu eich Uned a fydd yn eich tywys trwy'r broses cynllunio personol HARDFACTS. Bydd y cwestiynau ynglŷn â Llety o gymorth i chi a'ch swyddog ailsefydlu ddeall a fydd gennych dŷ pan fyddwch yn cael eich rhyddhau a beth ddylai eich camau nesaf fod.

Bydd hyn yn rhan o'r broses ailsefydlu a fydd yn dechrau hyd at ddwy flynedd cyn ichi gael eich rhyddhau ac yn parhau am hyd at 2 flynedd ar ôl ichi gael eich rhyddhau.

RWY'N MEDDWL Y BYDD CAEL TŶ YN BROBLEM, BETH YW FY OPSIYNAU?

Fel un o ddinasyddion y DU, mae'r holl ddewisiadau o ran tai yn agored ichi o rentu'n breifat neu rentu tŷ cyngor neu dŷ cymdeithas dai i brynu eich tŷ eich hun.

PA GYNGOR ALLAF EI GAEL?

Pan fydd dyddiad y dyddiad y byddwch yn cael eich rhyddhau'n nesáu, bydd arnoch angen cyngor amserol a chynhwysfawr ynghylch dewisiadau o ran tai sy'n agored ichi.

Bydd Cyd-swyddfa Cynghori ar Dai'r Lluoedd Arfog yn gallu eich cefnogi trwy roi gwybodaeth a chngor ynghylch dewisiadau o ran tai ymhell cyn eich rhyddhau a dyna ddylai eich man cychwyn fod:

Joint Services Housing Advice Office
Floor 1 Zone 1 Montgomery House Queens Avenue Aldershot GU11 2JN
E-bost - aws-jshao-mailbox@mod.uk
Llinell gynghori 0800 3287641

Os ydych yn sengl, yna bydd y Ganolfan Llety i Bobl Sengl ar gyfer Cyn-aelodau'r Lluoedd Arfog ("SPACES") yn gallu eich cynorthwyo i ddod o hyd i lety addas pan fyddwch yn cael eich rhyddhau:

SPACES
The Beacon, SPACES Office, Marne Road, Catterick Garrison, Catterick, North Yorkshire. DL9 3AU
E-bost - spaces@riverside.org.uk
Ffôn: 01748 833797/872940/830191

Hefyd, mae llinell gymorth Veterans UK y Weinyddiaeth Amddiffyn yn rhoi cymorth mewn perthynas â llawer o faterion, gan gynnwys mynediad at fudd-daliadau, tai a gwasanaethau lles.

Veterans UK
Ministry of Defence
Norcross
Thornton Cleveleys
FY5 3WP
E-bost: veterans-uk@mod.uk
Rhadffôn (y Du yn unig): 0808 1914 2 18
Ffôn (o dramor): +44 1253 866 043

Os byddwch yn ceisio cyngor arall neu ychwanegol, mae gwasanaethau eraill ar gael ichi hefyd a, lle y bo'n briodol, i'ch partner/gwraig/gŵr. Caiff gwasanaethau cynghori ychwanegol eu rhestru ar dudalen **x**.

Hyd yn oed os ydych wedi'ch lleoli y tu allan i Gymru, bydd dyletswydd (a.60 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014) ar awdurdod lleol yr ardal yr ydych yn bwriadu dychwelyd iddi i roi gwybodaeth, cyngor a chynhorthwy ichi ymhell cyn ichi gael eich rhyddhau. Ceir rhestr o bob tîm dewisiadau tai ar dudalen **xx**.

BYDD ANGEN CYMORTH ARNAF I GYNNAL TENANTIAETH

Mae'r Rhaglen Cefnogi Pobl wedi'i bwriadu i helpu pobl ag anghenion o ran cymorth sy'n gysylltiedig â thai i gael neu gadw cartref trwy gynnig amrywiaeth o gymorth addas i'r person hwnnw.

Os ydych chi'n meddwl y gall fod angen cymorth arnoch i gynnal tenantiaeth gallwch hefyd siarad gyda'r tîm Cefnogi Pobl yn eich awdurdod lleol i weld a oes cymorth ar gael ganddynt hwy. Ceir rhestr o bob tîm Cefnogi Pobl ar dudalen **xx**.

HOFFWN RENTU YN Y SECTOR PREIFAT

Mae rhentu'n breifat yn cynnig hyblygrwydd ac, o bosibl, mwy o ddewis o ran ble yr ydych yn byw yn ogystal â hyd y denantiaeth, ond mae'n cynnig llai o ddiogelwch deiliadaeth. Yng Nghymru, bydd Deddf Rhentu Cartrefi (Cymru) 2014 a yn rhoi diogelwch a mesurau amddiffyn ychwanegol i rai tenantiaid, tra bo Deddf Tai (Cymru) 2014 hefyd yn rheoleiddio landlordiaid i sicrhau eu bod nid dim ond yn addas ac yn briodol, ond hefyd wedi'u hyfforddi'n briodol.

Gallwch gael mynediad at y farchnad rentu breifat mewn nifer o ffyrdd. Bydd llawer o landlordiaid yn hysbysebu eu heiddo ar wefannau eiddo, trwy bapurau newydd lleol neu drwy asiantaethau gosod a allai weithredu ar ran y landlordiaid hefyd. Gallech hefyd gysylltu â'r awdurdod lleol perthnasol a fydd yn gallu rhoi cyngor ynghylch gosodiadau lleol yn ogystal â gweithredu eu cynlluniau eu hunain ar gyfer mynediad at dai rhent preifat.

HOFFWN RENTU YN Y SECTOR TAI CYMDEITHASOL

Er mwyn cael mynediad at dai cymdeithasol bydd angen ichi wneud cais am dŷ. Bydd y ffurflen yn amrywio o un ardal neu gymdeithas dai i'r llall, ond mae rhai awdurdodau lleol yn gweithredu cynlluniau cofrestr dai gyffredin sy'n golygu mai dim ond un ffurflen y bydd gofyn ichi ei chwblhau.

Unwaith y byddwch wedi cwblhau'r ffurflen, bydd y gymdeithas dai neu'r cyngor yn defnyddio eich cais i benderfynu ar eich lefel flaenoriaeth cyn eich bod yn cael eich ychwanegu at y rhestr dai.

Mae gan awdurdodau lleol yng Nghymru a Lloegr y pŵer i roi ffafriaeth ychwanegol i ddisgrifiadau penodol o bobl sy'n perthyn i'r categorïau ffafriaeth resymol ac sydd ag anghenion tai brys. Mae'n rhaid i'r holl awdurdodau lleol ystyried, yng ngoleuni amgylchiadau lleol, yr angen i roi ei heffaith i'r ddarpariaeth hon. Mae pobl ac arnynt angen llety o ganlyniad i adael y Lluoedd Arfog yn gategori o bobl y dylai Awdurdod Lleol ystyried rhoi blaenoriaeth ychwanegol iddynt o fewn eu cynllun dyrannu.

Gyda'ch cais am dŷ, dylech hefyd ddarparu copi o'ch Tystysgrif Diwedd Hawl i Feddiannu Llety'r Lluoedd Arfog. Mae'r Weinyddiaeth Amddiffyn yn dyroddi hon hyd at chwe mis cyn ichi adael y Lluoedd Arfog.

BETH OS YDW I WEDI CAEL FY ANAFU NEU FY ANABLU TRA'R OEDDWN YN Y LLUOEDD ARFOG?

Mae Llywodraeth Cymru yn credu ei bod yn bwysig bod Aelodau o'r Lluoedd Arfog sydd wedi cael eu hanafu'n ddifrifol neu eu hanablu tra'r oeddent yn y Lluoedd Arfog ac sydd ag angen brys am dai cymdeithasol yn cael blaenoriaeth uchel yng nghynlluniau dyrannu awdurdodau lleol i gydnabod eu gwasanaeth.

Hefyd, byddwch yn gallu cael mynediad at ffynonellau cymorth ychwanegol i'ch helpu i addasu darpar eiddo i ddiwallu eich anghenion. Gallai hyn olygu bod gennych hawl i Grant Cyfleusterau i'r Anabl gan eich awdurdod lleol.

Gallech hefyd geisio cymorth gan y cynllun Galluogi – Cymorth i Fyw'n Annibynnol, sy'n adnabod y ffordd fwyaf addas i bobl gael addasiadau i barhau i fyw yn eu cartref yn annibynnol. Bydd hyn yn gwella annibyniaeth ac ansawdd bywyd pobl, yn helpu i atal argyfwng neu dderbyniadau heb eu cynllunio i'r ysbyty neu ofal preswyl a gall hefyd hwyluso trefniadau i ryddhau'n gynharach o'r ysbyty.

Os ydych yn teimlo bod arnoch angen cymorth i reoli eich anghenion o ran gofal a chymorth er mwyn eich helpu i fyw'n fwy annibynnol, mae gennych hawl i ofyn am asesiad gan eich awdurdod lleol dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Bydd yr awdurdod lleol yn eich cynorthwyo i ddiwallu unrhyw anghenion o ran gofal a chymorth a adnabuwyd trwy ddarparu gwybodaeth, cyngor a chynorthwyo, gwasanaethau cymunedol neu ataliol, cynllun gofal a chymorth neu drwy ddull arall.

DYDW I DDIM YN SIŴR A FYDDAF YN GALLU YMDOPI Â BYWYD Y TU ALLAN I'R LLUOEDD ARFOG?

Gan ddibynnu ar hyd eich gwasanaeth, gall y newid yn ôl i fywyd allan o'r Lluoedd Arfog fod yn anodd a gallai roi straen ar eich iechyd meddwl, a allai yn ei dro effeithio ar eich perthnasoedd â theulu a ffrindiau. Fel arall, efallai y byddwch yn teimlo bod gennych broblem gyda chyffuriau a/neu alcohol na fyddwch yn gallu ei rheoli o bosibl y tu allan i'ch amgylchedd presennol.

Hoffai Llywodraeth Cymru amlygu gwaith GIG Cymru i Gyn-filwyr. Mae'r gwasanaeth hwn, a ariennir gan Lywodraeth Cymru, yn darparu therapyddion cyn-filwyr ym mhob Bwrdd Iechyd Lleol (mae'r manylion cyswllt wedi'u hatodi) ac yn cynnig triniaeth

seiliedig-ar-dystiolaeth i gleientiaid, sy'n gallu hunanatgyfeirio neu gael mynediad at y gwasanaeth trwy atgyfeiriad gan feddyg teulu, elusen neu aelod o'r teulu.

PA MOR HIR FYDD ANGEN IMI AROS?

Bydd eich amser ar y rhestr aros yn dibynnu ar yr ardal yr ydych yn dymuno byw ynddi a'r math o dŷ a maint y tŷ y mae arnoch ei angen yn ogystal ag unrhyw ffafriaeth ychwanegol. Mewn rhai ardaloedd nid oes digon o dai i ateb y galw, ac mewn ardaloedd eraill fe all fod tai dros ben. Bydd y darparwr tai yn gallu rhoi cyngor ichi ynghylch yr amser aros posibl yn ogystal â chadarnhau pa un a ydych wedi cael ffafriaeth ychwanegol ai peidio.

A FYDD GOFYN IMI ROI BLAENDAL NEU RENT YMLAEN LLAW?

Yn y rhan fwyaf o achosion bydd landlord yn ei gwneud yn ofynnol ichi dalu bond neu flaendal rhent cyn y byddant yn eich derbyn fel tenant. Hefyd, efallai y bydd angen ichi dalu am ddodrefn a nwyddau gwyn newydd. Bydd eich awdurdod lleol yn gallu rhoi gwybod a oes unrhyw gynlluniau bond yn ei ardal, ac efallai y bydd hefyd yn gallu gwneud cais ar eich rhan am arian o'r Gronfa Cymorth Dewisol i'ch helpu i ddodrefnu eich eiddo.

Os yw eich Awdurdod Lleol wedi methu â chael unrhyw gymorth ariannol, gan ddibynnu ar eich cymhwysra, efallai y bydd y Lleng Brydeinig Frenhinol neu sefydliadau elusennol eraill yn gallu helpu i dalu'r costau.

Beth bynnag, argymhellir eich bod yn dechrau cynilo ar gyfer y mathau hyn o dreuliau cyn cael eich rhyddhau, er enghraifft gan ddefnyddio cynllun cynilion (h.y. cyfrif Undeb Credyd). Po gyntaf y byddwch yn dechrau hyn, po fwyaf y byddwch wedi'i gynilo pan fyddwch yn cael eich rhyddhau.

Mae Cynllun Benthyciadau Blaendal Tenantiaeth ar gael i aelodau o'r Lluoedd Arfog hefyd. Mae amodau ynghlwm wrth y cynllun hwn, a fydd yn cynnwys ad-dalu o fewn deuddeg mis. Dylech siarad gyda'ch swyddog pontio ynghylch cael mynediad ato.

RWY'N DYMUNO PRYNU FY EIDDO FY HUN. A OES UNRHYW HELP IMI WNEUD HYNNY?

Mae Llywodraeth Cymru yn gweithredu cynllun Cymorth i Brynu yng Nghymru sydd wedi'i fwriadu i roi cymorth ariannol i'r rhai na fyddent yn gallu fforddio prynu eiddo fel arall o bosibl.

<http://helptobuywales.co.uk/?lang=cy>

Hefyd, mae'r Weinyddiaeth Amddiffyn yn gweithredu cynllun Cymorth i Brynu ar gyfer y Lluoedd Arfog sy'n galluogi aelodau o'r Lluoedd Arfog i gael benthyc hyd at 50% o'u cyflog, yn ddi-log, i brynu eu cartref cyntaf neu symud i eiddo arall wrth gael eu haseinio neu wrth i anghenion eu teuluoedd newid.

<https://www.gov.uk/forces-help-to-buy>

Dylai Awdurdodau Lleol a Chymdeithasau Tai hefyd flaenoriaethu (ar gyfer Perchentyaeth Gost Isel) partneriaid aelodau o'r Lluoedd Arfog y mae eu problemau tai

wedi deillio o ddigwyddiadau sy'n gysylltiedig â gwasanaeth; mae hyn yn cynnwys gwŷr a gwragedd gweddw aelodau o'r Lluoedd Arfog a laddwyd wrth wasanaethu.

RWY'N POENI NA FYDDAF YN GALLU Fforddio FY RHENT NEU FORGAIS.

Gall fforddiadwyedd fod yn broblem go iawn i rai cyn-aelodau o'r Lluoedd Arfog, yn enwedig rheoli materion ariannol yr aelwyd.

Os ydych yn cael cymorth gan awdurdod lleol dan y broses 'camau rhesymol', gall ofyn ichi gael hyfforddiant mewn rheolaeth ariannol ac mae Llywodraeth Cymru yn ystyried bod hwn yn gais addas a rhesymol.

Fodd bynnag, os byddwch yn teimlo nad ydych yn gallu fforddio'r cartref y mae awdurdod wedi eich helpu i ddod o hyd iddo, mae'n rhaid ichi godi hyn gyda'ch gweithiwr dewisiadau tai yn yr awdurdod. Mae'r diffiniad cyfreithiol o 'lety addas' yn mynnu ei fod yn fforddiadwy.

Mae hefyd yn bwysig eich bod yn cynyddu eich incwm i'r eithaf trwy sicrhau bod gennych fynediad at fudd-daliadau'r wladwriaeth y mae gennych hawl iddynt. Ceir rhagor o wybodaeth am fudd-daliadau, gan gynnwys sut i wneud cais, gan eich awdurdod lleol, ond gellir ei chael hefyd ar y wefan ganlynol:

<https://www.gov.uk/>

BETH MAE CYSYLLTIAD LLEOL YN EI OLYGU I MI?

Mae rhai awdurdodau lleol wedi penderfynu rhoi mwy o flaenoriaeth i bobl sydd â 'chysylltiad lleol' fel bod gan bobl sy'n byw neu'n gweithio yn yr ardal neu sydd â chysylltiadau teuluol agos fwy o siawns o gael eu hailgartrefu nag ymgeiswyr eraill sydd mewn angen.

Gellir sefydlu 'cysylltiad lleol' at ddibenion tai cymdeithasol trwy fyw mewn ardal (gan gynnwys y rhai sy'n byw mewn ardal o ganlyniad i ddedfryd o garchar), cyflogaeth neu gysylltiad teuluol. Mae hyn yn golygu bod aelodau presennol o'r Lluoedd Arfog, a phobl eraill sy'n byw gyda hwy fel arfer fel rhan o'u haelwyd, yn sefydlu 'cysylltiad lleol' ag ardal trwy fod yn gwasanaethu, neu wedi gwasanaethu, yno tra'r oeddent yn y Lluoedd Arfog.

Gall rhywun fod â 'chysylltiad lleol' â mwy nag un ardal, ond dylech fod yn ymwybodol y gall effeithio ar eich dewisiadau tai os byddwch yn ceisio byw mewn ardal lle nad oes cysylltiad o gwbl gennych.

PRYD DDYLWN I GYSYLLTU Â'M HAWDURDOD LLEOL?

Er bod y broses bontio'n cychwyn i bob pwrpas o'r eiliad y byddwch yn dechrau yn y Lluoedd Arfog, tua chwe mis cyn cael eich rhyddhau dylech wneud y canlynol:

Dylech eich gwneud eich hun yn hysbys i'r awdurdod lleol perthnasol. Mae dwy ran i hyn; gallwch drafod eich dewisiadau o ran tai cymdeithasol a phreifat yn ogystal â'ch gwneud eich hun (a'ch dyddiad rhyddhau) yn hysbys i'r tîm dewisiadau tai.

Dylech ystyried sut y byddwch yn fforddio eich bond neu'ch blaendal rhent ac os yw'n angenrheidiol dechreuwch gynilo neu defnyddiwch gynllun blaendal tenantiaeth.

MAE'R DYDDIAD Y BYDDAF YN CAEL FY RHYDDHAU'N PRYSUR NESÁU AC RWY'N DAL HEB RYWLE I AROS.

Os nad ydych wedi gallu sicrhau tŷ erbyn y byddwch yn cael eich rhyddhau mae'n debygol y byddwch yn gymwys i gael cymorth gan awdurdod lleol yng Nghymru i'ch helpu i ddod o hyd i lety addas dan ddarpariaethau Rhan 2 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014.

Os ydych o fewn 56 diwrnod i gael eich rhyddhau a'ch bod yn dal heb gael llety, mae'n debygol y bydd dyletswydd ar awdurdod lleol i'ch helpu i ddod o hyd i lety addas.

Dylech ystyried cysylltu â thîm dewisiadau tai yr awdurdod lleol perthnasol i drafod y dewisiadau sydd ar gael ichi. Os ydych wedi bod yn siarad gyda Veterans UK neu Gydswyddfa Cyngori ar Dai'r Lluoedd Arfog, byddant hwy'n gallu rhoi cyngor ichi ynghylch pryd i gychwyn cais.

Lle bydd ddyletswydd tuag atoch, bydd angen i hon gael ei chyflawni mewn partneriaeth, gyda'r awdurdod lleol a chithau'n cymryd camau yr ystyrir eu bod yn 'gamau rhesymol'. Mae tudalen **xx** yn cynnwys mwy o fanylion am y mathau o weithgareddau y gellid gofyn ichi eu cwblhau fel rhan o'ch 'camau rhesymol'.

BETH FYDD YN DIGWYDD OS BYDDAF YN DAL HEB UNRHYW LE I AROS PAN FYDDAF YN CAEL FY RHYDDHAU?

Mae'n bwysig eich bod yn gwneud popeth o fewn eich gallu i sicrhau tai cyn eich bod yn cael eich rhyddhau. Os yw'r 56 diwrnod yma'n dod i ben a chithau'n cael eich rhyddhau heb lety, bydd dyletswydd ar yr awdurdod lleol i sicrhau llety addas ichi ar unwaith. Efallai na fydd hwn yn yr ardal lle'r ydych yn dymuno byw a llety dros dro fydd hwn, mwy na thebyg. Fodd bynnag, mae angen ichi fod yn ymwybodol mai dim ond os ydych wedi ymgysylltu'n llawn â'r broses 'camau rhesymol' a nodir uchod y bydd y ddyletswydd hon yn bodoli. Ni allwch beidio â chymryd rhan yn y broses 'camau rhesymol' a disgwyl nes bod dyletswydd ar yr awdurdod i sicrhau llety addas. Gallai'r llwybr hwn hefyd gynnwys arhosiad byr mewn llety dros dro tra bo llety mwy addas yn cael ei sicrhau.

Gallai'r llety y mae'n rhaid i'r Awdurdod Lleol ei sicrhau fod naill ai yn y sector preifat neu'r sector cymdeithasol ac mae'n rhaid disgwyl y bydd yn para am o leiaf chwe mis. Os bydd yn dod i ben cyn diwedd y cyfnod o chwe mis a bod dim bai arnoch chi, yna mae'n debygol y bydd gennych hawl i gymorth pellach gan yr Awdurdod Lleol.

CYMORTH GYDA LLETY SYDD AR GAEL YN Y GYMUNED

O DAN FYGYTHIAD O DDIGARTREFEDD O FEWN 56 DIWRNOD – WEDI HUNANATGYFEIRIO NEU WEDI CAEL EI ATGYFEIRIO GAN DDARPARWR TAI/DARPARWR CYMORTH/Y TRYDYDD SECTOR

YN DDIGARTREF – WEDI HUNANATGYFEIRIO NEU WEDI CAEL EI ATGYFEIRIO GAN DDARPARWR TAI/DARPARWR CYMORTH/Y TRYDYDD SECTOR

WEDI'I ADNABOD TRWY DIMAU ALLGYMORTH CYSGU AR Y STRYD

WEDI'I ADNABOD GAN SWYDDOG AILSEFYDLU'R UNED (o fewn dwy flynedd i gael ei ryddhau)

Dewisiadau Tai Awdurdodau Lleol

O ganlyniad i Ddeddf Tai (Cymru) 2014, mae dyletswyddau ar yr awdurdod lleol i atal neu leddfu digartrefedd rhywun ni waeth beth fo'r nodweddion unigol a pha un a yw'r unigolyn yn 'angen blaenoriaethol' ai peidio.

Byddai hyn yn digwydd trwy'r broses 'camau rhesymol' yn ôl adran 66 a 73 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014

Y man galw cyntaf i bobl sy'n ddigartref neu o dan fygythiad o ddigartrefedd.

Camau rhesymol:

Byddai cymorth yn dibynnu ar yr amgylchiadau unigol, ond gallai gynnwys cyfryngu, cyfeirio at gymorth gyda iechyd meddwl, gwasanaethau Cefnogi Pobl, mynediad at Grant Cyfleusterau i'r Anabl, rheoli dyledion a.y.b.

Ymgeisio am Le ar Gofrestr Dai

Mae proses pob Awdurdod yn wahanol, naill ai ar-lein, mewn cyfweiliad neu gymysgedd o'r ddau. Ar ôl gwneud cais byddwch yn cael eich rhoi mewn band. Mae gan bob cyngor bolisiau gwahanol ac mae bandiau ar gyfer cyn-aelodau o'r Lluoedd Arfog yn amrywio.

Cymorth i Brynu

Mae dau ddewis ar gael:

Mae Llywodraeth Cymru yn gweithredu 'Cymorth i Brynu', cynllun i roi cymorth ariannol i helpu cyn-aelodau o'r Lluoedd Arfog i brynu eu heiddo eu hunain.

Mae'r Weinyddiaeth Amddiffyn yn gweithredu cynllun Cymorth i Brynu ar gyfer y Lluoedd Arfog hefyd, sy'n galluogi aelodau o'r Lluoedd Arfog i gael benthyg hyd at 50% o'u cyflog, yn ddi-log, i brynu eu cartref cyntaf.

Angen Blaenoriaethol

A thybio bod y cyn-aelod o'r Lluoedd Arfog wedi ymgysylltu â'r awdurdod lleol yn y cyfnod cyn ei ryddhau, os yw'n dal heb gael llety, bydd llety'n cael ei sicrhau gan yr awdurdod lleol o ganlyniad i adran 70 a 75 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014. Bydd cymhwysra'n cael ei bennu gan yr amgylchiadau unigol.

CYMORTH AR ÔL RHYDDHAU

Mae llawer o gyn-aelodau o'r Lluoedd Arfog yn ei chael yn anodd addasu'n ôl i fywyd allan o'r Lluoedd Arfog. Gallai hyn fod o ganlyniad i newidiadau mewn gorchwylion rheolaidd neu fe allai hyd yn oed fod o ganlyniad i anhwylder straen wedi trawma sy'n dod i'r amlwg wythnosau neu fisoedd ar ôl iddynt gael eu rhyddhau.

RWYF O DAN FYGYTHIAD O GOLLI FY NGHARTREF. PA HELP ALLAF EI GAEL?

Yn ogystal â'r gwasanaethau cynghori a restrir uchod, os ydych o dan fygythiad o ddigartrefedd o fewn 56 diwrnod yna mae'n debygol y bydd dyletswydd ar eich awdurdod lleol i'ch helpu i atal eich digartrefedd. Bydd hyn trwy'r broses 'camau rhesymol' felly bydd disgwyl ichi gymryd rhai camau tra bydd yr awdurdod yn cymryd rhai eraill.

Gan ddibynnu ar eich amgylchiadau penodol, gallai'r 'camau rhesymol' gynnwys:

- Negodi gyda'ch landlord i ddiddymu eich rhybudd neu gytuno ar gynllun ad-dalu lle cronnwyd ôl-ddyledion.
- Cael hyfforddiant cynghori ynghylch dyledion lle mae ôl-ddyledion wedi cronni.
- Cyfryngu gyda'r teulu lle mae teulu wedi chwalu neu'n debygol o chwalu.

Mae'n hanfodol eich bod yn ymgysylltu â'r awdurdod lleol ac yn cyfranogi'n llawn yn y 'camau rhesymol'. Os byddwch yn methu â gwneud hynny fe allai'r awdurdod lleol roi'r gorau i roi cymorth ichi.

RWY'N DDIGARTREF. PA HELP ALLAF EI GAEL?

Yn gyntaf, peidiwch â disgwyl nes eich bod yn dod yn ddigartref cyn gofyn am help. Po fwyaf o amser fydd gennych chi a'ch awdurdod lleol i ddatrys y mater, po fwyaf tebygol yw y gellir cael canlyniad cadarnhaol, gan gynnwys aros yn eich cartref presennol.

Os ydych yn ddigartref yna dylech eich cyflwyno'ch hun i'ch awdurdod lleol ar unwaith (mae rhestr o rifau cyswllt wedi'i chynnwys ar dudalen **xx**). Mae'n debygol y byddwch yn gymwys i gael cymorth dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014 ac efallai y byddwch hefyd yn gymwys i gael llety dros dro ar unwaith gan yr awdurdod lleol.

Efallai na fydd dyletswydd ar awdurdod i ddarparu llety dros dro ar eich cyfer felly mae angen ichi ystyried pa ffrindiau a theulu allech fyw gyda hwy o bosibl tra bo'r Awdurdod yn gweithio gyda chi i ddod o hyd i lety arall.

Efallai y bydd llety a neilltuwyd i gyn-aelodau o'r Lluoedd Arfog ar gael. Fodd bynnag, bydd hyn yn dibynnu ar argaeledd llety ar y pryd yn ogystal â'ch anghenion penodol chi.

Efallai y bydd ystod o hostelau y gallech gael mynediad atynt dros dro hefyd. Bydd yr Awdurdod Lleol yn gallu darparu dewisiadau ar eich cyfer.

Hefyd, mae ystod o sefydliadau yn y trydydd sector a fyddai o bosibl yn gallu eich helpu megis y Lleng Brydeinig Frenhinol, Haig Housing, Cymdeithas Dai First Choice, Alabaré, CAIS a Blind Veterans. Mae eu manylion cyswllt ar dudalen **x**.

FE ADEWAIS Y LLUOEDD ARFOG BETH AMSER YN ÔL. BETH YW FY NEWISIADAU YN AWR?

Os gadawoch chi o fewn y ddwy flynedd ddiwethaf, byddwch yn dal i allu ymgysylltu â'r broses bontio. Dylech gysylltu â Veterans UK (manylion cyswllt ar dudalen [x](#)) ar eu llinell Radffôn ac egluro eich amgylchiadau.

Os cawsoch eich rhyddhau fwy na 2 flynedd yn ôl, yna dylech gysylltu â'ch awdurdod lleol a fydd yn gallu eich cefnogi naill ai â chynghor a chynhorthwy neu â dyletswydd i'ch helpu i atal neu leddfu eich digartrefedd. Ceir rhestrau o fanylion cyswllt ar dudalen [x](#).

Hefyd, mae'n debygol y bydd cymorth ychwanegol ar gael o ganlyniad i Gyfamod y Lluoedd Arfog a sefydliadau lleol y trydydd sector sy'n barod i helpu cyn-aelodau o'r Lluoedd Arfog.

RWYF YN Y CARCHAR AC NID OES UNMAN GENNYF I AROS PAN FYDDAF YN CAEL FY RHYDDHAU

Os ydych mewn dalfa ac ar fin cael eich rhyddhau, mae Llwybr presennol sydd wedi'i fwriadu i gefnogi'r broses ailsefydlu ar gyfer pawb sy'n gadael dalfa – [Y Llwybr Cenedlaethol ar gyfer Gwasanaethau Digartrefedd i Blant, Pobl Ifanc ac Oedolion mewn Sefydliadau Diogel](#).

Yr allwedd i gael y cymorth llawn sydd wedi'i gynnwys yn y Llwybr hwn fydd eich bod yn cytuno i gymryd rhan yn y cymorth ailsefydlu sydd ar gael gan y Cwmni Adsefydlu Cymunedol sy'n dechrau tua 12 wythnos cyn eich rhyddhau. Os byddwch yn methu â gwneud hynny, fe allai olygu nad yw awdurdod lleol yn ymwybodol eich bod yn cael eich rhyddhau ac fe allai fod yn rhwystr i'ch siawns o ddod o hyd i rywle i aros.

Dylech sicrhau bod eich Swyddog Ailsefydlu (o'r Cwmni Adsefydlu Cymunedol) sy'n gweithredu ar yr adain yn ymwybodol o'ch achos ac yn gallu cyflwyno cais i'r Awdurdod Lleol perthnasol. Fel arall, gallwch ofyn i ffrind neu aelod o'ch teulu gysylltu â'r Awdurdod Lleol ar eich rhan.

RWY'N OFNI BOD FY MHROFIADAU WEDI EFFEITHIO AR FY IECHYD.

Er bod hynny'n brin, mae straen gweithio yn y Lluoedd Arfog yn gallu effeithio ar yr aelodau o'r Lluoedd Arfog eu hunain a'u teuluoedd, ond gall ddod i'r amlwg rywbryd yn ddiweddarach. Gall teuluoedd chwalu a gall y ddwy ochr fod yn dioddef problemau iechyd meddwl.

Byddai Llywodraeth Cymru yn amlygu gwaith GIG Cymru i Gyn-filwyr. Mae'r gwasanaeth hwn, a ariennir gan Lywodraeth Cymru, yn darparu therapyddion cyn-filwyr ym mhob Bwrdd Iechyd Lleol (mae manylion cyswllt wedi'u hatodi) ac mae'n cynnig triniaeth yn seiliedig ar dystiolaeth i gleientiaid, sy'n gallu hunanatgyfeirio neu gael mynediad at y gwasanaeth trwy atgyfeiriad gan feddyg teulu, elusen neu aelod o'r teulu.

Mae Llywodraeth Cymru yn gefnogol i wella mynediad at therapïau seicolegol. Mae cynllun gweithredu cenedlaethol wedi cael ei gomisiynu hefyd a fydd yn galluogi Byrddau Iechyd i sicrhau darpariaeth gyson o ran therapïau siarad. Bydd y cyllid yn rhoi cymorth i ddarparu therapïau o'r fath – megis Therapi Gwybyddol Ymddygiadol ac ymwybyddiaeth ofalgar – ar gyfer pobl o bob oed, a byddant yn cynnwys therapïau seicolegol ar gyfer cyn-filwyr sy'n dioddef anhwylder straen wedi trawma.

BYDD ANGEN CYMORTH ARNAF I GYNNAL Y DENANTIAETH SYDD GENNYF YN AWR

Mae'r Rhaglen Cefnogi Pobl wedi'i bwriadu i helpu pobl a chanddynt anghenion o ran cymorth sy'n gysylltiedig â thai i gael neu gadw cartref trwy gynnig amrywiaeth o gymorth addas i'r person hwnnw fel y bo angen.

Os ydych chi'n meddwl y gall fod arnoch angen cymorth i gynnal tenantiaeth gallwch hefyd siarad gyda'r tîm Cefnogi Pobl yn eich awdurdod lleol i weld a oes cymorth ar gael ganddynt hwy. Mae rhestr o bob tîm Cefnogi Pobl wedi'i chynnwys ar dudalen **xx**.

DYDW I DDIM YN FODLON AR Y LEFEL O WASANAETH YR WYF WEDI'I DERBYN

Os ydych chi'n teimlo nad yw eich awdurdod lleol wedi cyflawni ei ddyletswyddau dan Ddeddf Tai (Cymru) 2014, yna gallwch ei herio.

Bydd Shelter Cymru yn gallu rhoi cyngor annibynnol ichi ynghylch manylion eich achos a'ch cynghori ynghylch herio neu beidio. Gallwch gysylltu trwy ffonio'r llinell gymorth genedlaethol - 0345 075 5005. Bydd swyddogion rhanbarthol yn gallu eich cynorthwyo gyda'ch achos os oes sail i herio.

CANLLAW I YMARFERWYR

Mae'r adran hon wedi'i bwriadu i ddarparu gwybodaeth ychwanegol ar gyfer y sefydliadau hynny, yn rhai statudol a gwirfoddol, sy'n cefnogi cyn-aelodau o'r Lluoedd Arfog sy'n ddigartref.

Datgelu Pwy Ydynt:

Gallai rhai pobl sydd wedi hen arfer â chysgu ar y stryd fod yn gyndyn o ymgysylltu â gwasanaethau o ganlyniad i brofiadau gwael yn y gorffennol ac, mewn rhai achosion, materion iechyd meddwl. Gall rhai cyn-aelodau o'r Lluoedd Arfog fod yn gyndyn o ddatgelu pwy ydynt am amrywiaeth o resymau.

O ystyried y cymorth ychwanegol sydd ar gael o ganlyniad i Gyfamod y Lluoedd Arfog, mae'n bwysig bod cyn-filwyr yn cael eu hannog i ddatgelu pwy ydynt ac yn cael eu hysbysu ynghylch manteision ymgysylltu â'r gwasanaethau digartrefedd newydd o ganlyniad i'r newid mewn deddfwriaeth digartrefedd sy'n golygu ei bod yn debygol y bydd unrhyw un sy'n cysgu ar y stryd yn gymwys i gael cymorth i ddod o hyd i lety gan yr awdurdod lleol.

Cyflwyno Cais am Wasanaethau Digartrefedd:

Mae Deddf Tai (Cymru) 2014 yn caniatáu i gais am gymorth gyda digartrefedd gael ei gyflwyno i awdurdod lleol gan yr unigolyn dan sylw yn ogystal ag unrhyw un sy'n gweithredu ar ran yr unigolyn.

Wrth gyflwyno cais ar ran cyn-aelod o'r Lluoedd Arfog, mae'n bwysig eich bod yn casglu'r wybodaeth ganlynol:

- Manylion personol – gan gynnwys dyddiad geni, rhif yswiriant gwladol a rhifau ffôn os ydynt yn hysbys, a chadarnhad bod yr unigolyn hwn yn gyn-aelod o'r Lluoedd Arfog a.y.b.;
- Hanes byr o ran tai – gan gynnwys y math o lety (h.y. fflat neu dŷ), enw'r landlord (a'i berthynas â'r ymgeisydd), rheswm dros adael a hyd yr arhosiad yn yr eiddo;
- Manylion meddygol – gan gynnwys unrhyw faterion iechyd presennol, manylion meddyginiaeth bresennol, os o gwbl, ac enw'r meddyg teulu os yw'n hysbys;
- Anghenion o ran cymorth – manylion y cymorth y mae'r unigolyn yn ei gael ar hyn o bryd gan gynnwys manylion cyswllt darparwyr a rheswm dros y cymorth a roddir.

Efallai y bydd dyletswydd ar yr awdurdod lleol hefyd i ddarparu llety dros dro gan ddibynnu a oes 'rheswm i gredu' bod yr ymgeisydd yn perthyn i un o'r deg categori angen blaenoriaethol. Nid yw'r categori angen blaenoriaethol sy'n cynnwys pobl sy'n gadael y Lluoedd Arfog yn rhoi angen blaenoriaethol yn awtomatig i bob cyn-aelod o'r Lluoedd Arfog – dim ond y rhai sy'n ddigartref yn union wedi iddynt adael y Lluoedd Arfog. Fodd bynnag, gellid cadarnhau angen blaenoriaethol dan unrhyw un o'r naw categori arall.

Cyngor pellach ynghylch digartrefedd:

Bydd Shelter Cymru yn gallu rhoi cyngor annibynnol ichi ynghylch manylion achos. Gallwch gysylltu trwy ffonio'r llinell gymorth genedlaethol – 0345 075 5005.

ENGHREIFFTIAU O GAMAU RHESYMOL

- Gwasanaethau i ddatrys anghydfodau rhwng gwahanol bartïon, megis cyfryngu a chymodi;
- Taliadau ariannol o gronfa atal digartrefedd;
- Cyngor arbenigol ynghylch hawliau lles/budd-daliadau a chyngor ynghylch dyledion/arian;
- Cyngor annibynnol ynghylch tai;
- Cydweithio rhwng awdurdodau lleol a Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig i atal digartrefedd;
- Dulliau ar y cyd gyda gwasanaethau eraill megis Gofal Cymdeithasol ac Iechyd;
- Gwasanaethau cam-drin domestig;
- Ymyrryd mewn argyfwng;
- Atgyfeirio at Dîm Cymorth Dwys i Deuluoedd;
- Taliadau Tai yn ôl Disgresiwn;
- Cyngor ynghylch dewisiadau o ran cyflogaeth a hyfforddiant;
- Cymorth gyda Thai/Tenantiaeth;
- Camau gweithredu i ddatrys ymddygiad gwrthgymdeithasol;
- Dewisiadau i hwyluso mynediad at y Sector Rhentu Preifat;
- Camau gweithredu i ymyrryd ag ôl-ddyledion morgais;
- Camau gweithredu i gefnogi ymgeiswyr anabl;
- Mynediad at dai â chymorth;
- Trefnu llety gyda pherthnasau a ffrindiau;
- Dewisiadau i gartrefu pobl hyglwyf;
- Tai a rennir a/neu dai amlfeddiannaeth
- Llety â chymorth.

RHESTRAU CYSWLLT AR GYFER CYNGOR

DN – further information will appear here

DIFFINIADAU O IAITH A DDEFNYDDIR

- **“Cam-drin domestig”** – mae hyn yn cyfeirio at y diffiniad o gam-drin domestig a cham-drin a nodir yn a.58 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014;
- **“Digartrefedd”** - mae hyn yn cyfeirio at y diffiniadau a nodir yn a.55 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014. I nodi, gan nad yw cell mewn carchar yn cael ei hystyried yn llety sefydlog, mae unrhyw un a gedwir yn y ddalfa sy’n bodloni’r meini prawf ar gyfer digartrefedd yn gymwys yn gyfreithiol ar gyfer y dyletswyddau sydd wedi’u cynnwys yn Neddf Tai (Cymru) 2014;
- **“Cymdeithas Dai”** a **“Cymdeithas”** – mae’r rhain yn golygu Landlord Cymdeithasol Cofrestredig neu Ddarparwr Cofrestredig Tai Cymdeithasol sy’n darparu tai cymdeithasol yng Nghymru;
- **“Awdurdod Lleol”** – mae hyn yn golygu Cyngor Sir neu Gyngor Bwrdeistref Sirol yng Nghymru;
- **“Cyd-asesiad Awdurdod Lleol”** – mae hyn yn cyfeirio at asesiad cyfunol posibl gan ddefnyddio a.62 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014; a.19 ac a.21 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014; ac a.6, a.7 ac a.8 o Fesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010.
- **“Cysylltiad Lleol”** – DN – further information will appear here
- **“Angen blaenoriaethol”** – mae hyn yn cyfeirio at y categorïau a restrir yn adran 70 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014 sy’n berthnasol i ddyletswyddau dan adran 68 a 75 o’r Ddeddf Tai (Cymru). Mae angen blaenoriaethol yn codi lle mae rhywun a arferai fod yn Lluoedd Arfog rheolaidd y Goron wedi bod yn ddigartref ers gadael y Lluoedd Arfog hynny. Mae pobl sydd wedi’u cynnwys yn y diffiniad hwn yn golygu’r Llynges Frenhinol, y lluoedd rheolaidd yn ôl y diffiniad yn A.225 o Ddeddf y Fyddin 1955, y Llu Awyr rheolaidd yn ôl y diffiniad yn A.223 o Ddeddf y Lluoedd Awyr 1955 a Gwasanaeth Nyrsio Morol Brenhinol y Frenhines Alexandra;
- **“Camau rhesymol”** – mae hyn yn cyfeirio at y cymorth a gynigir gan Awdurdod Lleol yn unol ag adran 65 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014;
- **“Cefnogi Pobl”** – mae hyn yn cyfeirio at gymorth a gynigir gan Grant y Rhaglen Cefnogi Pobl a ariennir gan Lywodraeth Cymru ac a reolir gan Awdurdodau Lleol;
- **“O dan fygythiad o ddigartrefedd”** – mae hyn yn cyfeirio at y diffiniadau a nodir yn a.55 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014. I nodi, gan nad yw cell mewn carchar yn cael ei hystyried yn llety sefydlog, mae unrhyw un a gedwir yn y ddalfa sy’n bodloni’r meini prawf ar gyfer digartrefedd yn gymwys yn gyfreithiol ar gyfer y dyletswyddau sydd wedi’u cynnwys yn Neddf Tai (Cymru) 2014;
- **“Hyglwyf”** neu **“natur hyglwyf”** – mae hyn yn cyfeirio at y categori angen blaenoriaethol penodol yn ôl adran 70 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014.

Y CYD-DESTUN DEDDFWRIAETHOL A CHYFRIFOLDEBAU

Cyfamod Cymunedol y Lluoedd Arfog

1. Addewid gan Lywodraeth y DU i sicrhau nad yw pobl sy'n gwasanaethu yn y Lluoedd Arfog yn wynebu anfantais o ganlyniad i'w Gwasanaeth yw Cyfamod Cymunedol y Lluoedd Arfog. Mae'n cydnabod bod rhwymedigaeth foesol ar y genedl gyfan tuag at aelodau o'r Lluoedd Arfog a'u teuluoedd. Mae Deddf y Lluoedd Arfog 2011 yn nodi gofyniad statudol i'r Ysgrifennydd Gwladol dros Amddiffyn gyflwyno Adroddiad Blynyddol ar Gyfamod y Lluoedd Arfog sy'n nodi'r cynnydd a wnaed o ran cyflawni'r ymrwymadau yn y Cyfamod ac unrhyw ymrwymadau newydd a adnabuwyd.
2. Mae Llywodraeth Cymru wedi datblygu perthnasoedd cryf gyda'i bartneriaid allweddol, gan feithrin a hyrwyddo'r Cyfamod yng Nghymru. Mae pob un o'r 22 Awdurdod Lleol yng Nghymru wedi llofnodi Cyfamod Cymunedol sy'n dangos eu hymrwymiad i gymuned y Lluoedd Arfog yng Nghymru, gan gynnig cymorth a gwasanaethau wedi'u targedu.

Deddf Tai (Cymru) 2014

3. Mae Deddf Tai (Cymru) 2014 yn adlewyrchu ymrwymiad Llywodraeth Cymru i atgyfnerthu camau i atal digartrefedd fel y nodir yn ei Chynllun Digartrefedd Deng Mlynedd. Mae'n cyflwyno deddfwriaeth digartrefedd newydd, a ddaeth i rym ar 27 Ebrill 2015. Mae nodweddion allweddol y ddeddfwriaeth newydd yn cynnwys:
 - Cyflwyno dyletswydd gorfforaethol newydd i awdurdodau lleol gymryd camau rhesymol i helpu pobl i atal digartrefedd;
 - Ymestyn y diffiniad o 'o dan fygythiad o ddigartrefedd' o 28 i 56 diwrnod;
 - Pŵer yn hytrach na dyletswydd i gymhwyso'r prawf bwriadoldeb;
 - Pwerau newydd sy'n caniatáu i awdurdodau lleol gyflawni eu dyletswydd digartrefedd trwy gynnig tai addas yn y sector rhentu preifat;
 - Dyletswyddau cryfach ar Gymdeithasau Tai i gynorthwyo awdurdodau lleol i gyflawni eu dyletswyddau digartrefedd.
4. Lle mae awdurdod lleol yn derbyn bod dyletswydd arno, bydd yn rhaid iddo gymryd 'camau rhesymol' i'w cynorthwyo i ddychwelyd i lety addas neu ddod o hyd i lety addas cyn iddynt ddod yn ddigartref. Mae'r *Cod Canllawiau i Awdurdodau Lleol ar Ddyrannu Llety a Digartrefedd 2015* yn rhoi manylion o ran sut y dylid gwneud hyn.
5. Y canlyniad fydd mwy o help i fwy o bobl sydd naill ai mewn perygl o ddod yn ddigartref, neu ddigartrefedd, gan hefyd gadw'r rhwyd ddiogelwch ar gyfer y bobl hygilyf hynny ac arnynt angen y cymorth ychwanegol.
6. Mae Adran 70 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014 yn cydnabod y bobl hynny sydd wedi gwasanaethu'n flaenorol yn Lluoedd Arfog rheolaidd y Goron ac sydd wedi bod yn ddigartref ers gadael y lluoedd hynny fel rhai sydd mewn angen blaenoriaethol. Fodd bynnag, gall cyn-filwyr brofi anawsterau ar ôl cael eu rhyddhau hefyd, o ran addasu i fywyd allan o'r lluoedd arfog. Gall hyn gynnwys

trawma sy'n dechrau'n hwyr, anawsterau iechyd meddwl, problemau sy'n gysylltiedig ag anaf corfforol a chamddefnyddio sylweddau. Gall y materion hyn arwain wedyn at anawsterau o ran addasu i'w bywyd newydd ac mewn rhai achosion gall arwain at ymwneud â'r system cyfiawnder troseddol. Efallai na fydd angen blaenoriaethol yn berthnasol i'r unigolion hyn; mae'r ddeddfwriaeth yn sicrhau y byddant yn cael cymorth i'w helpu i ddod o hyd i lety neu gadw llety.

7. Er nad yw cysylltiad lleol yn cael ei ystyried yn ystod camau cynnar cymorth gan Awdurdod Lleol, er mwyn bod yn gymwys ar gyfer y ddyletswydd dan adran 75 i sicrhau llety, gallai awdurdod lleol ystyried cysylltiad lleol rhywun â'i ardal. Mae adran 81 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014 yn nodi'r sail gyfreithiol i gadarnhau cysylltiad lleol ag ardal. Byddai ffactorau a ddylai roi cysylltiad lleol i rywun yn cynnwys a yw rhywun wedi bod yn preswyl fel arfer mewn ardal benodol yn y gorffennol, wedi bod yn cael ei gyflogi yno neu a oes ganddo gysylltiadau teuluol yno.
8. Mae'r Ddeddf hefyd yn rhoi cymorth ychwanegol i'r rhai sy'n gadael y Lluoedd Arfog. Mae Adran 52 (Strategaethau digartrefedd) yn sicrhau bod yn rhaid i bob awdurdod lleol ystyried cyn-aelodau o'r Lluoedd Arfog wrth ddatblygu ei strategaeth digartrefedd, tra bo adran 60 yn sicrhau bod y gwasanaeth cyngor a chynhorthwy y mae'n rhaid i bob Awdurdod fod wedi'i sefydlu yn cael ei deilwra i ddiwallu anghenion y rhai a fu'n gwasanaethu yn y Lluoedd Arfog ar un adeg, ymhlith grwpiau eraill.

Deddf Tai 1996

9. Er nad yw'r ddeddfwriaeth digartrefedd sydd wedi'i chynnwys yn Neddf Tai 1996 yn berthnasol i Gymru mwyach, mae Rhan 6 (fel y'i diwygiwyd yn 2002) yn dal i fod mewn grym yng Nghymru ac yn darparu'r ddeddfwriaeth ar gyfer dyrannu tai cymdeithasol.
10. Mae Adran 167(2) o Ddeddf Tai 1996 yn rhoi'r pŵer i awdurdodau lleol fframio'u cynlluniau dyrannu er mwyn rhoi ffafriaeth ychwanegol i ddisgrifiadau penodol o bobl sy'n perthyn i'r categorïau ffafriaeth resymol ac sydd ag anghenion tai brys.
11. Mae'n rhaid i'r holl Awdurdodau Lleol ystyried, yng ngoleuni amgylchiadau lleol, yr angen i roi ei heffaith i'r ddarpariaeth hon. Mae pobl ac arnynt angen llety o ganlyniad i adael y Lluoedd Arfog yn gategori o bobl y dylai Awdurdod Lleol ystyried rhoi blaenoriaeth ychwanegol iddynt o fewn eu cynllun dyrannu.

Grant y Rhaglen Cefnogi Pobl

12. Mae'r Rhaglen Cefnogi Pobl yn chwarae rhan arwyddocaol yn y broses o helpu i atal digartrefedd ac o helpu pobl i ymdrin â chanlyniadau hynny. Mae'r rhaglen yn helpu pobl ddigartref i ddod o hyd i lety a'i gadw ac yn helpu eraill i osgoi dod yn ddigartref ac i fyw mor annibynnol â phosibl.
13. O ganlyniad, gall wneud cyfraniad sylweddol at y cymorth sydd ar gael i'r rhai sy'n gadael y Lluoedd Arfog ac sydd ag anghenion dynodedig o ran cymorth.
14. Caiff y cyllid ei ddyrannu trwy awdurdodau lleol a chaiff ei wario yn ôl anghenion a blaenoriaethau lleol.

Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014

15. Daeth Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 i rym yng Nghymru ym mis Ebrill 2016. Er nad yw cyn-aelodau'r Lluoedd Arfog yn cael mynediad blaenoriaethol dan y ddeddfwriaeth, mae'r Ddeddf gyfan yn canolbwyntio ar hybu cyfle pobl ar gyfer llesiant a galluogi pobl i fod mor annibynnol â phosibl yn ôl yr hyn sy'n briodol.
16. O dan y Ddeddf mae'n rhaid i awdurdod lleol gynnig asesiad i unrhyw oedolyn lle ymddengys i'r awdurdod hwnnw y gall fod ar yr oedolyn angen gofal a chymorth. Bydd yr asesiad yn cael ei gynnal trwy sgwrs sy'n seiliedig ar barch lle gall yr unigolyn bennu ei ddeilliannau personol ei hun a chwarae rhan lawn mewn trafodaethau ynglŷn â sut y gellir ei gynorthwyo i'w cyflawni orau.
17. Dylai fod staff tai'n gwybod am y newidiadau dan y Ddeddf, ac i'r meini prawf cymhwysra cenedlaethol newydd sy'n berthnasol yng Nghymru, a sicrhau bod unrhyw gyn-aelodau o'r Lluoedd Arfog sy'n ceisio cymorth gyda thai'n cael eu gwneud yn ymwybodol sut y gallant gael eu hasesu os oes ganddynt unrhyw anghenion o ran gofal a chymorth.
18. Mae manylion pellach ynglŷn â Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 ar gael yma: <http://www.ccwales.org.uk/the-act/>

Ffurflen Ymateb

Enw:	
E-bost:	
Ffôn:	
Cyfeiriad:	
Cod Post:	
Sefydliad (os yn berthnasol)	

Dychwelyd y ffurflen hon

Y dyddiad cau ar gyfer ymatebion yw **13 Hydref 2016**

Ar ôl ei chwblhau, anfonwch y ffurflen hon atom trwy'r e-bost i:

VeteransPathwayConsultation2016@wales.gsi.gov.uk

Neu drwy'r post i:

Y Tîm Polisi Digartrefedd

Polisi Tai

Llywodraeth Cymru

Parc Busnes Rhydycar

Merthyr Tudful

CF48 1UZ

Os ydych yn anfon eich ymateb trwy'r e-bost, rhowch y canlynol fel pwnc eich neges e-bost:

Llwybr Cyn-filwyr/Veterans Pathway

Cyhoeddi'r ymatebion

Gellir cyhoeddi ymatebion i ymgynghoriadau – ar y rhyngwrwyd neu mewn adroddiad. Fel arfer bydd enw a chyfeiriad (neu ran o gyfeiriad) yr awdur yn cael eu cyhoeddi gyda'r ymateb, gan fod hyn o gymorth i ddangos bod yr ymarfer ymgynghori wedi cael ei gynnal yn gywir.

Os yw'n well gennych i'ch enw a'ch cyfeiriad beidio â chael eu cyhoeddi, ticiwch yma:		
---	----------------------	----------------------

1. Ydych chi'n cytuno bod angen llwybr tai ar gyfer cyn-aelodau'r Lluoedd Arfog

Ydw

☐

Nac ydw

☐

Os nad ydych, pam?

2. Ydych chi'n cytuno bod y llwybrau a ddarperir yn briodol ar gyfer aelodau'r Lluoedd Arfog, cyn ac ar ôl eu rhyddhau?

Ydw

☐

Nac ydw

☐

Os nad ydych, oes gennych unrhyw awgrymiadau ynglŷn â'r hyn y mae angen ei newid neu ei gryfhau?

3. Fel cyn-filwr, ydych chi'n teimlo y byddai'r llwybr yn eich cynorthwyo chi, a/neu'n cynorthwyo eraill, i ddeall y dewisiadau tai sydd ar gael ichi yng Nghymru?

Ydw

☐

Nac ydw

☐

Os nad ydych, pam a sut allai'r Llwybr gael ei gryfhau?

4. Fel ymarferydd, ydych chi'n teimlo y bydd y llwybr yn eich cynorthwyo i helpu i roi arweiniad i aelodau presennol a chyn-aelodau o'r Lluoedd Arfog ynghylch datrysiadau tai priodol i ddiwallu eu hanghenion?

Ydw

☐

Nac ydw

☐

Os nad ydych, pam a sut allai'r Llwybr gael ei gryfhau?

5. A oes unrhyw sylwadau eraill yr hoffech eu gwneud ynglŷn â'r Llwybr?

Oes

☐

Nac oes

☐